

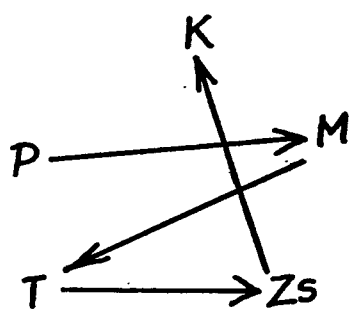
4; 4, 8; 5, 15; 8, 18; 10, 10; 2, 16; 4, 2; 10, 5; 12, 12; 15, 16; 16,-
 4; 16 10; 18, 8; 15, 5; 8, 13; 5, 15; 12
 8; 12, 12; 12, 8; 8, 12; 8, 11; 6, 9; 6, 14; 9, 6; 9, 14; 11, 6; 11, 9; 14, 11; 14

3. A sakkversenyre és a társasjátékversenyre 6-an neveztek be: Péter, Kati, Zsuzsi, Tibor, Miklós, Ági. Péter azt állította, hogy ugyanannyiféleképpen játszhatnak sakkmérkőzést, mint háromszemélyes társasjátékot, ha mindenki játszik mindenkivel. Miklós szerint sakkmérkőzés lenne több. Döntsd el, mi az igazság! Bizonyítsd is!

4. A 60 méteres gyorsfutáson 5 tanuló indult: Kati, Péter, Tibor, Zsuzsi és Miklós. Hogy ki lett a győztes, megtudod, ha behúzd a hiányzó nyilakat!

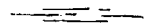
- 1. helyezett . . . . .
- 2. helyezett . . . . .
- 3. helyezett . . . . .
- 4. helyezett . . . . .
- 5. helyezett . . . . .

A nyíl a gyorsabb felé mutat!

5. Ezután Miklósékhöz indultak.
 – Hány könyved van? – kíváncsiskodtak a gyerekek.
 Találjátok ki!
 A könyveim fele szépirodalmi, negyed része Bölcs Bagoly, nyolcad része Búvár zsebkönyv, és van 18 Képes történelem-könyvem.
 Hány könyve volt Miklósnak?
 Rajzolj!

6. A vidám vetélkedő végén Miklós nagymamája süteménnyel várta őket. Amikor megszámlálta, rájött, hogyha mindegyik gyereknek 5 süteményt ad, akkor 3-mal kevesebb van a kellelénél. Ezért mindegyiknek 4-et adott, és így 3 sütemény megmaradt.
 Hány gyerek volt az órásban, és hány süteményt sütött a nagymama?

DR. TÓTH GYULA
 Halásztelek

A posztótábla alkalmazása az idegennyelv-tanításban

Ez az írás nem az idegennyelv-tanításnak valamiféle teljesen új módszerét kívánja előterjeszteni, csupán a figyelmet akarja ráirányítani egy olyan segédeszközre, amelynek használata megkönnyítheti a tanulók és a tanárok dolgát. A posztótábla rugalmasan

használható bármilyen tankönyvvel. Többféle tananyaghoz illeszthető, és bármelyik idegen nyelv tanításához fölhasználható. Mi a kisiskoláskori (6–9 év) francia nyelv tanításában alkalmazzuk az e célra készített programmal. (A program tartalmaz cél-, tananyag-, taneszköz-rendszert és tanítási útmutatókat.) A figuráknak (tárgyképeknek) a posztótáblára történő fölhelyezésével a tanító a való élet sokféle mozzanatát teremtheti meg; a posztótábla természetes és élő dialógusok kimeríthetetlen forrása lehet. A mindennapi kommunikációs kontextusba és szituációs keretbe ágyazott dialógusokat a vizuális kép önnön kifejlődésük mértékében közvetíti.

A posztótábla különösen a tanítás kezdeti szakaszában hatásos pedagógiai eszköz. Sugallja és elősegíti, hogy csak a tanított nyelven beszéljünk az órán. A nyelvnek tehát az a funkciója, mely az egyének közötti kommunikációt szolgálja, a tanítás első pillanataitól kezdve természetes lesz, mivel a tanuló nem „fordítani” fog megtanulni, hanem elsajátítja az idegen nyelven történő kifejezést és megszólalást. A figurák teremtette új világ hatására a tanuló közvetlenül behelyezkedik a második nyelvbe, és kevésbé érez kísértést, hogy anyanyelvének mintáit keresse, és rájuk másolja az idegen nyelvet.

A figurák mozgathatósága, a dialógusok könnyed megalkotása és gyors megváltoztatása lehetővé teszi a tanulók figyelmének irányítását; eközben a megsokszorozódott variációkban lehetőség nyílik az informatív elemek *csoportosítására* és a nyelvi anyag *elemzésére*. Növeli a tanulók érdekeltségét az az élmény, hogy maguk is részt vehetnek a figurák mozgásában.

Miből áll a posztótáblakészlet?

Posztótábla gyanánt használhatunk egy téglalap alakú posztót, vásznat, pamutot és mindent, ami érdes vagy bolyhosan finom. Egy kb. 1 m×75 cm-es fekete, de inkább sötétkék szövet elegendő egy harmincfős osztálynak. A posztótáblát rögzíthetjük deszkalapra, fakeretre, táblára, hordozható rúdra feltekerve, összehajtva pedig kényelmesen elfér egy aktatáskában. Mindenesetre gyorsan kiteríthetjük, csupán arra kell ügyelni, hogy a vászon sima felületre kerüljön és jól kifeszüljön. A tanulókat ámulatba ejti, hogy a figurák megállnak a táblán, arrébb tehetők és levehetőek; célszerű megmagyarázni nekik, miként is tapadnak a figurák a vászonra, hogy ezáltal figyelmüket a „csodálatos” elem helyett a tényleges tevékenységre tereljük.

A figurák kemény papírra vannak rajzolva, általában fekete-fehérek, de lehetnek színesek is, keskeny szegéllyel körbefogva, hátlapjukon valamilyen tapadós (rostos, vattás) anyaggal. Az a lényeg, hogy a figurák stabilan tapadjanak a vászonra, mert ellenkező esetben a gyakorta lepotyogó figurák zavarják munkánkat. Másik fontos kritérium, hogy a figurákat a tanulók jól tudják „venni”, pontosan tudják dekódolni. Egyébként a posztótábla sötét hátterében a fehér figurák messziről, világosan is jól kiválnak.

Az óra előtt a figurákat célszerű gondosan elhelyezni a felhasználás sorrendjében, hogy – kerülve a figurák keresésével járó megszakításokat – könnyedén, gyorsan dolgozhassunk.

Ha a szöveg sok figurát igényel, érdemes a figurákat kategorizálva előkészíteni. (Pl. állatok, személyek, növények stb.)

Néhány általános módszertani tanács

A posztótábla egyik fő funkciója, hogy kapcsolatokat sugalljon személyek és tárgyak között. Tehát a figurák nem annyira illusztrálásra szolgálnak, hanem inkább nyelvi jeleket, szimbólumokat hordoznak. A jelek kizárólag az adott idegen nyelv jeleire utalnak. Ily módon a figurák segítségével megteremthető egy olyan világ, amely az új nyelvhez kapcsolódik, és ritkábban kellene (mert nem is lehet vég nélkül tenni) konkrét tárgyakat

alkalmazni. Tehát az a kapcsolat a fontos, amelyet a figurák a posztótáblán elfoglalt pozíciójukkal hoznak létre. Vagyis nem a macska, a kutya, a virág vagy János a fontos, hanem az időben és térben közöttük kialakult viszony. Mivel a módszer egyik lényeges értéke, hogy alkalmazásával félúton vagyunk a fogalomalkotás és az ábrázolás között, nem kell a figurákat túl élcthüen mintázni, hogy – megőrizve szimbolikus jellegüket – ne utaljanak túl direkt módon a valóra. Az ábrázolt helyzet legyen tömör és vázlatos. Az egyszerű, vázlatos figurákhoz a gyerekek fantáziájuk segítségével hozzáteszik mindennapi emlékeiket, és élő világot teremtenek. Vannak esetek, amikor erőteljesebben hangsúlyozni kell egy-egy részletet. De ez csak a biztonságos megkülönböztetést szolgálja, a meginduló fantáziát a téma valódi funkciójának pontosabb megértése felé tereli.

Csak a legszükségesebb elemek legyenek a táblán, a túl sok anyag zavarja az átadásra szánt üzenet érthetőségét. A posztótábla megelevenítő ereje nagy; minimális anyaggal ismeretek maximumát képes nyújtani. Gyakran egyetlen elem elhelyezésével megalkothatunk egy jelenetet, s nemcsak térben, de időben is. Elég például egy térben nem jelölt öregasszony-figura fölé tenni egy lámpát, hogy fölvidéződjék a szoba fala és a házra boruló sötétség. Ha a szöveg kandallót ír elő, annak fölhelyezése jelzi, hogy téli jelenetről van szó. Cseréljük föl a lámpát és a kandallót egy fával és néhány virággal: eltűnik a ház, látható lesz a kert; tél helyett tavasz van. Egyszerű vízszintes és függőleges jelek lehetővé teszik egy ház külső vagy belső részének megteremtését.

A posztótábla felszine behatárolt, és mélységében tagolható. Például egy csésze lehet jóval nagyobb annál az asztalnál, amelyre rá akarjuk tenni; ez az aránytalanság teljesen érthető és megengedett, amennyiben a felhelyezés pillanatában éppen a csészére kívánjuk irányítani a tanulók figyelmét.

A látóhatár érzékeltetésével értelmi változást is előidézhetünk. Általában a tábla alsó részén elhelyezett alakok és tárgyak közelebb vannak a nézőhöz, mint a tábla felső részén levők. Egy-egy tárgy újra felhasználható; a tárgyak, csupán helyük módosításával, új jelentést nyerhetnek. Egy kép nem figurák halmaza, miként a nyelv sem szavak összehordása. A létrehozott képeknek olyan jelentésük lesz, amilyen kapcsolatot teremtünk különböző elemeik között. Egy ún. jelentési irányvonalat, tengelyt kell fölvenni a táblán, amely mentén zavar nélkül hozhatók létre a jelenetek.

Dialógusok bemutatásakor gyakran kell hiányzó személyeket és általuk korábban megtett vagy készülő cselekvéseket ábrázolni. Ennek legegyszerűbb módja, ha a tábla egyik részén elhelyezzük az ismert személyek sziluettfiguráit. Erre a tábla középső része kevésbé alkalmas, mert zavarja, lassítja a munkát, célszerűbb egy vízszintes vonallal a felső sarkot kialakítani.

A jelenetek bemutatására – a tárgyakat, személyeket, állatokat ábrázoló figurák mellett – egy könnyen követhető jelminimium is hasznos. A következő nagyon egyszerű és nélkülözhetetlen jelek ajánlatok:

1. ? – a kérdő mondatokhoz
2. X – a tagadó mondatokhoz
3. nyíl – a cselekvés irányának érzékeltetésére
4. naptár – a múlt, a jelen jelzésére

TEGNAP

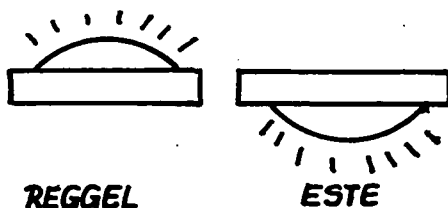

MA

HOLNAP

5. félig takart nap – a reggel vagy az este jelzésére

A posztótábla a dialógustanításban

A posztótáblát többféle nyelvtanítási módszerrel alkalmazhatjuk a tanórán. Mi az általunk készített tanítási program szerint dolgozunk az idegen nyelvi dialógus tanulási folyamatában. Ennek részletes ismertetésétől itt eltekintünk, csupán a metodika vázlatát és néhány értelmezési pontját írjuk le röviden. A tanítás szakaszai: 1. Bemutatás 2. Feldolgozás, 3. Rögzítés, 4. Változtatás, 5. Cselekvések.

Beszélt nyelvről van szó, az írott nyelv tanulását későbbi szakaszra hagyjuk. A bemutatási szakaszban (amelynek részei: észlelés, emlékezőfeldidezés, újraalkotás, szerepjáték) a szövegértést kell biztosítani, azt, hogy a tanulók képesek legyenek fölfogni és ismételni a bemutatott nyelvi modelleket. A tanító, miközben bemutatja a dialógust, ügyelve a tagolásra, a helyesejtésre, a hanglejtésre, a mondatritmusra, elhelyezi a figurákat a táblára. Azt kell szem előtt tartani, hogy nem diszletet állítunk föl, hanem drámát játszunk el, amely csak a szereplők és a tárgyak gyakori mozgásával kel életre.

Ügyeljünk arra, hogy minden világos legyen. A tanító jelezze kezével, hangjával, helyzetváltoztatással a beszélő szereplőt. Az akadozó illusztrálás félreértéseket szül. Ennek elkerülésére tegyünk kis kitérőket, teremtsünk más, egyszerű szituációkat, erősítsük föl a nem verbális kommunikációt. Az anyanyelv lehetőleg csak a dialógusok végzéséhez szükséges technika magyarázatául szolgáljon. Törekedjünk arra, hogy a tanulók megpróbálkozzanak a hallott akusztikai egységek visszamondásával. Ha úgy ítéljük meg, hogy a tanulók értik a dialógust és – ha hibásan is, de – visszamondanak akusztikai egységeket, sor kerülhet a bemutatott nyelvi modellek pontos ismételtesére. Ez a szakasz a dialógus szerepjátékban történő reprodukálásával zárul.

Idáig tulajdonképpen utánzásról van szó. Ez szükséges, de nem ez a cél. Innét lehet továbblépni egy olyan szintre, ahol a tanulók már nem arra gondolnak, hogy hogyan beszéljenek, hanem arra, amit ki akarnak fejezni. Ezt lépésről lépésre meg kell tanítani. A feldolgozási szakaszban szétdaraboljuk a dialógust: elemeire bontjuk, és az elemekkel nyelvi műveleteket végzünk. A dialógus teremtette szituációból kiindulva, és annak keretei között maradván, különböző helyzeteket hozunk létre a figurák mozgásával: csoportosítjuk őket, beindítjuk a kérdés-válaszadást, új figurák felhelyezésével bővíthetjük a szókincset, a figurák cserélgetésével helyettesítünk egyes nyelvi elemet – érzékel-tetjük és előkészítjük a rugalmas nyelvhasználatot.

Az ún. rögzítő gyakorlatok arra szolgálnak, hogy az új elemek beépüljenek a tudatba, és rendelkezésre álljanak. Az új struktúrákat jelezzük a figurákkal. Egyszerre 3–4 figuránál több ne legyen a táblán; a figurák cserélgetésével nagy számú kombináció érhető el. A strukturális gyakorlatok végzése fárasztó és monoton, pergessük őket gyors ritmusban, és – főleg kisiskolásokkal – rövid ideig.

Fonetikai gyakorlatokkal is bővíthetjük a posztótábla alkalmazásának körét. Például fölhelyezünk olyan figurákat, amelyek hangos megnevezése – a kiejtésben – bizonyos különbséget igényel. A gyakorlat kétféleképpen történhet: 1. a pontos meghallás (és

megértés) ellenőrzésére a tanító kimondja a kérdéses szó hangsorát, a tanuló megjelöli a szóban forgó figurát; 2. a tanító megjelöli a figurát, a tanuló pedig hangosan megnevezi azt.

Az értés ellenőrzésére például a tanító létrehoz a posztótáblán egy szituációt, amelyet a tanulók élőbeszédben kifejeznek. Vagy: néhány tanuló fölídéz egy dialógust, egy jelenetet, egy másik csoport pedig ennek megfelelően elhelyezi a figurákat a táblán; a táblán ábrázolt szituációt egy tanuló a tanító útmutatásai szerint módosítja; egy tanuló módosít egy szituációt, egy másik tanuló élőbeszédben jelzi a változásokat. Ha van két posztótáblánk, megcsinálhatjuk azt, hogy a tanító az egyikken fölépít egy szituációt, amelyet a tanulók hangosan leírnak. Egy tanuló – aki nem látja az első táblát – az élőbeszéd alapján újraalkotja a szituációt. Végül összehasonlítjuk és elemezzük a két ábrázolást.

A nyelvi játékok köre szinte vég nélkül bővíthető tanítói és tanulói ötlet, valamint a szakirodalomban fellelhető didaktikus játékok nyomán.

Végezetül nyomatékosítani szeretnénk, hogy a posztótábla egy eszköz az idegennyelv-tanításban. Alkalmazását szorgalmazva arra buzdítunk, hogy alkalmazása során tudjunk tőle elszakadni, és más eszközök és formák (pl. dramatikus és szerepjáték, képek stb.) arányos felhasználásával tegyük hasznossá a tanítási folyamatot.

IRODALOM

[1] *Frères Jacques: Méthode de langage pour enfants de 7 à 11 ans.* (BELC – Hachette).

[2] *J. és G. Capelle: La France en direct. Enseignement du français pour adalescents.*

[3] *Le tableau de feutre dans la classe de la langue vivante.* (BELC – Istra.)

DR. BENE KÁLMÁN

Szeged

Szabadon választott Radnóti-vers elemzése

RADNÓTI MIKLÓS: HASONLAT

Fázol? olyan vagy, mint
hóval teli bokron az árva madárfütty.

Nyolcadik osztályban, amikor József Attila és Radnóti költészetének feldolgozását zárjuk, önálló verselemzést kell előkészítenünk a tanmenet ajánlása alapján. Egy, a tankönyvben szereplő de az órán nem tárgyalt vers közös feldolgozását javasoljuk.

Az elmúlt tanévben a tankönyv Radnóti-fejezetének kis verseiből választottam ki a Hasonlat címűt, mondván, hogy a legfontosabb tudnivalók összegyűjtésére talán ennek a kis versnek az esetében elegendő lesz az idő. Ez a feltételezés némi derűtséget keltett. Amikor azt is elárultam, hogy csak igen fáradságos házi feladattal tudjuk majd az órai munkát befejezni – a vidámság hitetlenséggel vegyes megrökönyödéssé változott át.

A tanulók a magukkal hozott Radnóti kötetekben előbb némán, majd a kijelölt „előadók” hangosan olvasták el – a készségfejlesztés sokoldalúvá tétele érdekében – a Papírseletek tíz kis versét.